

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 28.

Torsdagen den 11 April.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m. och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 10 i denna månad bordlagda nådiga proposition i fråga om dispositionen af de hittills under kungsgården Tullgarn brukade hemmanen Tullbotorp N:is 1 och 2 samt lägenheten Eriksö ångar.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 6 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från sergeantsbostället Bergane N:o 1 i Elfsborgs län och öfverstebostället Kastellgården i Göteborgs och Bohus län; och

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående kolonien St. Barthelemy återlemnande till Frankrike.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 6 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 41 § Konkurslagen.

Efter föredragning af Andra Kammarens den 6 i denna månad bordlagda protokollsutdrag N:o 162, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 23, i fråga om underdånig skrifvelse angående kontroll deröfver, att

Första Kammarens Prot. 1878. N:o 28.

utländska handelsresande erlægga till stat och kommun deras rörelse fullt motsvarande afgifter, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende för vidare utredning till Kammarens tillfälliga Utskott N:o 2.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda den 10 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial, nemligen N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om godkännande af träffadt aftal angående öfverlåtelse på Stockholm—Westerås—Bergslagens trafikaktiebolag af Norbergs jernvägs nya aktiebolags rullande materiel m. m.;

N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående befrielse för Söderhamns jernvägsaktiebolag från skyldigheten att uppehålla trafiken å en del af kommunikationsleden Söderhamn—Bergviken—Bollnäs m. m.;

N:o 49, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande Riksstatens åttonde Hufvudtitel;

N:o 50, angående en anslagsfråga under Riksstatens fjerde hufvudtitel; och

N:o 51, angående en fråga rörande regleringen af utgifterna under Riksstatens andra hufvudtitel.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 10 i denna månad bordlagda betänkande N:o 8, angående postbevillningen.

Efter föredragning af Andra Kammarens den 10 i denna månad bordlagda protokollsutdrag N:o 165, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 24, i anledning af återremiss å utlåtandet N:o 9, i fråga om underdånig skrifvelse rörande skyldighet för Statistiska Centralbyrån att utgifva aflöningsstatistik för riket, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende för vidare utredning till Kammarens tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens tillfälliga Utskotts den 10 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 10, angående ändring af dels Kongl. Resereglementet den 10 November 1865, i fråga om nämndemän, dels Kongl. Kungö-

relsen den 30 December 1863, angående nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar; och

N:o 11, i fråga om uppbördsmäns ersättningsskyldighet m. m.

Fortsattes föredragningen af sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrad reglering af skjutsväsendet.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

Utskottets förslag till Stadga angående skjutsväsendet.

§ 1.

Herr von Ehrenheim: Då Kammaren igår återremitterade § 22, på hvilken förslaget väsentligaste bestämmelser hänga, föreställer jag mig, att frågan skulle komma i det bästa och redigaste skick om förslaget samtliga öfrige paragrafer till Utskottet återremitterades, ehuru visserligen många deribland äro af beskaffenhet att de utan direkt afseende på §:ns 22 lydelse skulle kunna antagas. Jag hemställer därför vördsamt om återremiss af den nu föredragna paragrafen.

Herr Montgomery Cederhielm: Jag får instämma i den af Herr von Ehrenheim gjorda begäran om återremiss af denna §, och jag vill vid detta tillfälle säga, att jag anser, att alla de öfriga paragraferna böra till Utskottet återremitteras. De äro nemligen af den beskaffenhet och innehålla sådana bestämmelser, att det icke kan vara lämpligt eller önskligt, att Kammaren skulle fatta afgörande beslut om en eller annan paragraf eller möjligen företaga någon enstaka förändring. Jag tror det således vara nödvändigt, att betänkandet återremitteras, för att sedan frågan måtte i sin helhet återkomma till Kammarens afgörande. I afseende å den nu föredragna § 1 får jag därför anhålla om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till §:n, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, hvilken proposition med ja besvarades.

§ 2.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller, att äfven denna § måtte återremitteras.

Herr von Koch: Jag instämmer i yrkandet om återremiss och anhåller tillika, att Herr vice Talmannen måtte vid föredragning af följande paragrafer hemställa, huruvida icke, då det nu är gifvet, att hela betänkandet återremitteras, Kammaren vill tillåta, att paragraferna icke uppläsa utan endast deras nummer

Förändrad nämnes. Så har förut varit brukligt vid behandlingen af vidlyf-
reglering af tigare författningsförslag.
skjutsväsen-

det.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 3.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr Bennich: Då det synes vara gifvet, att Kammaren kommer att återremittera denna paragraf, tillåter jag mig att hemställa, om icke Utskottet ville taga i öfvervägande, huruvida ej tredje momentet borde undergå någon liten redaktionsförändring. Det börjar med en föreskrift att "ej må ny skjutsanstalt på landet annorledes än efter godvilligt åtagande eller genom entreprenad inrättas." Sedan kommer en antites om huru det skall gå till, der skjutsanstalter redan finnas och der de kunna inrättas utan entreprenad i följd af vederbörandes beslut. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att, enligt min tanke, hänga den första och den sista satsen icke rätt väl tillsammans, och jag ber, att Utskottet måtte öfverväga om icke der är en lucka i den föreslagna redaktionen som bör rättas.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§§ 4 och 5.

Uppå yrkanden af Herr von Ehrenheim, blefvo dessa §:r till Utskottet återförvisade.

§ 6.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr Wærn: Såsom man finner af näst föregående paragraf har Utskottet föreslagit, att skjutsanstalterna i riket skola vara antingen gästgifverier, med skyldighet att lemna resande herberge och förpläning, eller skjutsstationer, utan sådan skyldighet. Om detta, då frågan återkommer från Utskottet, bifalles, är klart, att gästgifveriernas antal kommer att inskränkas, och en följd deraf blir, att de resande komma att i större antal nattetid samlas vid gästgifverierna. Nu föreslås i § 6, att vid gästgifveri skola, i stad enligt Magistratens och på landet enligt Konungens Befallningshafvandes bestämmande, för resandes herbergerande finnas minst två rum, deraf det ena skall vara uppeldadt. Afven i det fall att Magistraten eller Konungens Befallningshafvande skulle bestämna, att flera än två rum skola finnas, så behöfver enligt § 6, sådan den är föreslagen, dock endast ett rum vara uppeldadt.

Att ett sådant förhållande skulle medföra stora olägenheter är gifvet, då, enligt den nya ordningen, gästgifveriernas antal kommer att blifva mindre än skjutsstationernas, och således, som jag redan sagt, lätt kan inträffa, att många resande vilja tillbringa natten på samma gästgifveri. Jag tror icke, att det skulle inverka på entreprenadsummornas höjande, om man ålade gästgifvarne att hafva alla rum, som äro afsedda för resandes herbergande, uppeldade, och jag anser, att med vårt klimat är ett sådant åläggande nödvändigt. Derföre hemställer jag till Utskottet, huruvida det icke är skäl att vidtaga en förändring i denna §, hvarigenom gästgifvare ålades att, när årstid eller väderlek så fordrar, hafva samtliga för de resande afsedda rum uppeldade.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

Herr Mannerskantz: Jag förstår icke, hvad den siste talaren egentligen menade med sitt förslag. Ej kan det vara rimligt att under väntan på resande flera rum skola stå uppeldade, utan meningen måste väl vara, att, då resande komma, skall gästgifvaren, om så erfordras, vara skyldig att uppelda flera rum. Skulle alla möjligen befintliga gästrum vara uppeldade under hela vintern, så tror jag visst, att entreprenadsumman skulle höjas.

Herr Fröman: Jag har äfven fäst mig vid denna § och instämmer i hvad den förste talaren anmärkt. Det är gifvet, att under den kallaste årstiden är det icke tillräckligt att endast ett rum är eldadt, ty det går icke så hastigt att uppelda flera rum om de förut äro alldeles oeldade, när de resande anlända. Vidare finnes det nu i lag stadgadt, att, om flera resande komma, än som kunna herbergas å gästgifvaregården, så har gästgifvaren skyldighet att förlägga resande till sina grannar och dessa äro vid ansvar förbundna att dem hysa. Denna skyldighet skulle genom den nya lagen borttagas. Jag har under mina embetsresor de senaste sexton åren färdats med skjuts mer än hundra mil hvarje år och besökt de flesta af landets och alla svenska städers gästgifverier, och kan således af egen erfarenhet döma om dessa förhållanden. Det har mången gång händt mig, att, när jag sent på aftonen kommit till gästgifvaregården, synnerligast i de mindre städerna, intet rum funnits till nattqvarter. Jag har likväl då icke anlitat gästgifvarens makt och skyldighet att inqvartera mig såsom våldsgäst hos hans grannar, utan vändt mig till borgmästaren i staden, som skaffat bostad. Men om gästgifvarens skyldighet att förlägga resande till grannarne och dessas skyldighet att dem emottaga upphäfves, såsom billigt kan vara, borde åtminstone kvarstå i lag stadgad skyldighet för gästgifvarne att gifva den resande anvisning hvarest rum godvilligt kunna erhållas. Det är på denna omständighet jag velat fästa uppmärksamheten.

Herr Wærn: Med anledning af hvad Herr Mannerskantz yttrade om, att ett åläggande för gästgifvare att under hela vintern hålla alla rummen för de resande eldade, skulle höja entreprenadkost-

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

naden, får jag säga, att gradtalet för värmen icke är bestämd, och gästgifvarne skola nog icke förtaga sig med för stora omkostnader. Men då nu människor äro af olika kön, så tror jag att det icke är lämpligt, om endast ett eldadt beboeligt rum skulle finnas. Nog bör väl någon värme finnas i alla rummen, så att de ej äro fullkomligt utkylda.

Herr von Koch: Med anledning af hvad Herr Justitieombudsmannen yttrat får jag säga, att under mina tjuugoåriga resor såsom justitiekansler, inträffade det ofta, just i städerna, att man icke kunde få rum. I Wexjö kunde jag en gång omöjligen få rum, och jag vet ej hvar jag skulle hafva bott, om ej min sekreterare haft några bekanta ett stycke utanför staden, der en barmhertig fru hyste oss öfver natten. På samma sätt var det i Halmstad, der jag icke fått rum, om ej en gästfri landssekreterare funnits. Det vore väl, om någon liten förbättring mot hvad i denna paragraf är föreslaget kunde ske, utan att vara alltför betungande, hvilket jag fruktar vara fallet med Herr Wærns förslag, att alla rum skola på gästgifvaregårdarne vara uppeldade. Att Herr Mannerskantz ej kan gilla Herr Wærns förslag begriper jag nog, då i Herr Mannerskantz hemort finnes en gästgifvaregård med, jag tror, 20 rum. Herrarne i Utskottet kunna nog hitta på något förslag, som gör att det blir bättre stäldt än det nu är.

Herr Holmberg: Jag anser mig endast böra fästa uppmärksamheten derpå, att andra momentet § 6 väl stadgar ett *minimiantal* af de rum, som vid hvarje gästgifvaregård skola för de resande vara att tillgå, men att den i öfrigt öfverlemnar åt Magistraterna och Konungens Befallningshafvande att derutöfver för de särskilda gästgifverierna bestämma antalet af rummen, jemväl de under angifna förhållanden uppeldade, så stort som omständigheterna kunna skäligen påfordra; och medgifvas måste väl, att gästgifverier kunna komma att finnas af den mindre betydighet, att det ifrågavarande minimiantalet kan vara tillfyllestgörande. Då i denna paragrafs första moment stadgas, att gäststuga skall finnas, samt dessutom enligt andra momentet två rum skola vara att tillgå för resandes herbergerande, så skulle ju vid hvarje gästgifveri komma att finnas lika många rum, som enligt nu gällande lag skola finnas vid gästgifverierna i allmänhet, nemligen gäststuga och två kamrar. För närvarande finnes hvarken i lag eller allmänt gällande författning något stadgande derom, att uppeldade rum skola vid angifna tillfällen vid gästgifveri förefinnas, utan endast att *ved* skall för de resande vara att derstädes erhålla mot skälig betalning. Hvad beträffar Wexjö, som omnämndes af näst föregående talare, ber jag att få upplysa, att derstädes, åtminstone numera, finnes särdeles rikligt sörjdt för resande herbergerande.

Grefve Hamilton: Jag hade visserligen icke tänkt att yttra mig vid de särskilda paragraferna, då de blifva återremitterade,

men då nu denna paragraf blifvit föremål för diskussion, vill jag instämna i deras önskan, som yttrat sig för att något mer än ett rum må vara uppeldadt. Om t. ex. en resande familj kommer till en gästgifvaregård och upptager det eldade rummet, så hänvisas de efterkommande resande till gästrummet, der de hafva rätt att, utan betalning, uppehålla sig; men då gästrummet icke behöfver vara uppeldadt och de resande här kunna komma att vänta tre timmar på hästar, kunde man lika gerna ålägga de resande att förkyla sig. Det torde väl vara det minsta anspråk man kan hafva, att rummen, der man skall uppehålla sig, äro så varma, att man någorlunda kan reda sig under den kalla årstiden.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Herr von Koch: Jag anser mig skyldig att nämna, att då jag omtalat min erfarenhet liksom en embetsman, som befinner sig i samma ställning, hvori jag varit, sin, får man ej bygga derpå alltför mycket. I *allmänhet* kunna resande i Sverige om vintern beställa nattrum på de ställen de önska, och de göra det väl också, ty annars är man äfven nu på förhand dömd att blifva förkyld. Men hvad beträffar Justitiekanslern och Justitieombudsmannen hafva de svårt att kunna göra det, ty ofta händer, att de på grund af sina embetsgöromål icke kunna beräkna när de skola komma till ett ställe. Men, såsom Herr Holmberg upplyst, eger Konungens Befallningshafvande att pröfva omständigheterna i denna fråga, och jag gissar, att de skola tillse, att allt blir så fullständigt som möjligt. Längre lär man väl ej kunna komma i saken; ty någon absolut siffra står ej till att bestämma, och någon absolut säkerhet för resande att få rum i våra svenska städer finnes icke och får icke heller begäras. Det kan man icke få ens utomlands. I Cöln och angränsande stad t. ex. kan man få resa omkring halfva natten utan att få rum.

Herr Montgomery Cederhielm: Jag tror icke, att det skulle hafva mött någon svårighet för Utskottet att hitta på någon lämplig redaktion, om det hade varit Utskottets mening att uttrycka något annat än hvad som här står. Men en gång för alla skall jag nu bedja få anmärka, att härvid hafva komiterade i första rummet och sedermera Kongl. Maj:t, då Kongl. Maj:t i allmänhet godkänt hvad komiterade föreslagit, tydligen utgått från den åsigten, att de resande böra något bidra till ordnandet af denna stora samhällsangelägenhet.

Det är lika så godt att säga det först som sist, att jag med fullt öppna ögon här har instämt i en mängd förslag, som icke göra det så beqvämt för de resande, som de hade det för 30 à 40 år tillbaka. Något så orimligt som de resandes anspråk den tiden, tror jag icke det fans i något annat europeiskt land, om icke möjligen i Ryssland.

Vi hafva troligen alla upplefvat, huru det för omkring 30 år sedan här i landet gick till med skjutsen. Då hade hvilken pojke eller okunnig körsven som helst rättighet att behandla bondens hästar nästan som de ville, utan afseende på den skada som skedde;

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

och dessutom hvilka våldsamheter tilläto sig icke de resande mot den skjutsande! Allt detta fick den skjutsande nöja sig med, ty de resande och deras målsmän skrefvo lagarne och "misera contribuens plebs" fick hålla till godo med hvad lagstiftarne gjorde.

En tradition härifrån är äfven kvar i detta betänkande i en rättighet, hvilken, så vidt jag vet, icke finnes i något annat land, nemligen rättigheten för de resande att köra sjelfve. I alla länder, der jag åkt med extra-post, har det varit postiljonen sjelf som kört; men här skall den resande sjelf, om han ock vore fullkomligt ovan vid att sköta hästar, eller hans kusk hafva rättighet att köra och de kunna således, om de vilja, handtera bondens hästar ganska illa. Det finnes kvar alldeles tillräckligt med fördelar för de resande, ehuru den anmärkning, som återfinnes i en reservation af Grefve J. O. Mörner, att åtskilligt gjorts för att göra det både dyrt och obeqvämt för de resande, kan gerna erkännas vara till en viss grad riktig.

Hvad dyrheten beträffar, så kan den ändå icke jämföras med kostnaden i andra länder. I England t. ex. får man, om man reser med extra-post betala i skjutspengar en skilling sterling för hvarje engelsk mil, motsvarande ungefär 6 kronor för en väglängd af 1 svensk mil, och likartadt är förhållandet i detta afseende i andra länder. Dyrheten är således alls icke något att tala om, och i öfrigt finnes här, så synes det mig, ganska väl sörjdt för den resandes bekvämlighet. Om han något får inskränka sitt "agrement", för att bidraga till regleringen af ett svårt onus, det har jag för min del icke ett ögonblick hyst någon betänklighet mot.

Äfven den här bestämmelsen, likasom så många andra, går derpå ut, att underlätta åstadkommandet af entreprenad, och man kan visserligen säga, att det hade varit ändå beqvämare, om gästgifvaren vore ålagd att ovilkorligen anskaffa rum och hålla 4 å 5 rum ständigt uppeldade, men detta hafva komiterade icke afsett, utan de hafva gått så till väga, att de så mycket som möjligt sökt sammanjemka de olika meningarna för att komma till det mål, som var föresatt, nämligen entreprenaders inrättande öfverallt.

Emellertid hoppas jag, att Kammaren beslutar återremiss äfven af denna punkt.

Grefve Hamilton: Det är mig omöjligt att blifva varm i denna fråga, men kanske kommer det af tanken på de kalla rummen.

Man hade väntat, då en reform af skjutsväsendet nu skall ske, att något skulle göras för att öka de resandes bekvämlighet. Att emellertid detta icke skett genom det föreliggande förslaget är uppenbart, och nu hafva vi dertill hört, att Utskottet sökt med afsigt ställa till för dem så obeqvämt som möjligt; men så långt kan man väl icke gå, att man begär, att de resande skola föra med sig eldade rum.

Det framställda anspråket, att åtminstone de två rum, som skola finnas vid hvarje gästgifveri, må vara uppeldade, anser jag

icke obilligt, och jag anhåller derför, att Utskottet ville af barmhertighet för de resande taga denna fråga i förnyadt öfvervägande.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

Herr Reutersvärd: Jag kan icke förstå, hvarför Herr Montgomery Cederhielm tagit saken så hett.

Man har ju blott begärt, att Utskottet ville taga i betraktande, om det icke vore billigt, att det funnes ett rum till uppeldadt, och vidare att, då man kommer till en stad och gästgifvaren säger: "här finnes icke rum", så skulle han åtminstone upplysa om hvar man kunde få rum, och icke på framställd fråga derom helt kort svara: "det rör mig icke, det får Herrn sjelf se sig om efter". Man fordrar eljest, att staten skall träda emellan för att *underlätta* samfärdseln, men genom detta förslag kan man snart sagdt säga, att man vill *omöjliggöra* all samfärdsel, och här framlyser, hvad egentligen meningen varit med hela förslaget.

Jag anhåller om återremiss af den i fråga varande punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Det finnes ord, som man icke kan låta passera oanmärkta, emedan de kunna göra ett intryck, som icke är lämpligt.

En ärad talare yttrade, att de resande ofta misshandlade *bondens* hästar och foro illa med dem. Jag erkänner gerna, att skjutsen behöfver regleras, och det har jag erkänt i många år; men att de resande hafva så många och stora fördelar, som här blifvit sagdt, har jag icke erfarit.

Hvad nu angår *bondens* hästar, så ber jag få erinra, att det är många andra personer än bönder, som lemna hästar till skjutsen; och hvad det beträffar att köra sjelf, så kan jag nämna hvad som en gång hände mig sjelf på en resa: jag hade fått ett par rätt snygga hästar, som tillhörde en häradsskrifvare — det var sålunda icke "bondhästar" — och till körsven en pojke på 13 eller 14 år, som helt öppet anförtrodde mig, att han icke kunde köra och tillika att hästarne brukade ibland skena. Naturligtvis måste jag då sjelf taga tömmarne och lyckligtvis var jag icke ovan vid sådant utan allt gick bra. Äfven vid andra tillfällen har jag haft hästar, som icke tillhört bönder utan kommit från mindre herrgårdar, och ingalunda inträffar det alltid, att man får skjutsbönder, som kunna köra, och då är det naturligtvis en tvungen sak för den resande att köra sjelf. Det är denna accentuering, att skjutsen vore ett onus, som uteslutande tryckt *bonden*, som jag velat gendrifva, — en affär uteslutande rörande *bonden* är denna fråga icke — ty skjutsningstungan har hvilat på största delen af den svenska jorden.

För öfrigt, då återremiss blifvit yrkad, vill jag icke vidare i denna fråga yttra mig, utan anhåller äfven för min del om återremiss.

Herr von Koch: Jag vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att denna paragraf, i jämförelse med 1734 års lag innehåller en väsentlig förbättring och blott fordrar en liten förän-

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

dring i redaktionen för att motsvara de resandes billiga anspråk på bekvämlighet både i stad och på land, och jag tror, att detta temligen lätt kan ske, såvida det icke redan skett, hvilket man nästan skulle våga säga, om man med uppmärksamhet genomläser paragrafen. I allt fall fordras det blott, att man litet närmare, än som här skett, bestämmer, att det beror på vederbörande magistrat eller landshöfdingeembete att uti i fråga varande afseende förordna.

Jag anser det nemligen såsom en förbättring att man, om den nya stadgan antages, icke längre kan såsom förr, både i stad och på land, ställa till ett slags våldgästning. Detta kunde man enligt 1734 års lag, ty det heter der i Byggningsbalken kap. 28 § 3: "Komma flere gäster, än gästgifvarens hus tillräcka; då lägge han dem till nästa grannar, så många till hvardera, som han pröfvar der rum få, och bergning för deras penningar. Vägrar någon att taga dem till sig; böte, som sägs om gästgifvare i 7 §". Det tror jag icke de hafva lust till, och det kan vara både bönder och deras "medhållskarlar", såsom en talare yttrade sig i går, och för öfrigt hvilken som helst, som råkar vara granne med en gästgifvare; men jag tror, att det alltid bör ställas så till, att man genom öfverenskommelse i godo kan få rum. Deremot anser jag det vara bra att få bort en sådan godtycklig makt, som genom nämnda paragraf varit gästgifvare tillerkänd.

På samma sätt är det stadgadt angående gästgifvare i stad. Jag får nu i hast icke reda på, hvar det står, men alltnog: man kan äfven i stad tvinga sig till ett slags våldgästning efter gästgifvarens förordnande. Detta är emellertid i föreliggande förslag borttaget, och om det blifver så, att man får anvisning, hvar rum kunna finnas, så är det bra.

För öfrigt har jag i allmänhet icke funnit i redaktionen af denna stadga den grundsats, som Utskottets ordförande nyss uttalat, nemligen att meningen skulle hafva varit att göra det svårare och obehvärmare för de resande än de hade det förut. Jag tycker tvärtom, att den innehåller förbättringar, och jag skall söka försvara stadgan, ty den är icke så hård, som man, åtminstone af Herr Montgomery Cederhielms yttrande, fått anledning att antaga; men jag vill icke längre uppehålla diskussionen, då jag fäst uppmärksamheten derpå, att det, om den nya stadgan antages, icke bör blifva mycket sämre för de resande i afseende på deras bekvämligheter, men mycket bättre för dem, som råka vara *grannar till en gästgifvare*, derigenom att de slippa underkasta sig att på gästgifvarens förordnande mottaga gäster.

Herr Mannerskantz: Jag har begärt ordet nu för andra gången blott för att uttrycka min ledsnad öfver, att jag begärt det första gången, ty om jag låtit det, som den förste talaren nämnde, passera obesvaradt, så hade troligen icke någon diskussion uppstått. Visserligen anser jag mig hafva rätt i mitt första påstående, men saken är af så liten vikt, att den knappt är värd att tala om. Dock vill jag säga att, om man så tillämpade stad-

gan, som den förste talaren önskade, så skulle följden deraf blifva, att entreprenadsummorna komme att ställa sig betydligt mycket högre för gästgifverier än för skjutsstationer och det komme att blifva mycket dyrbart att på det sätt talaren föreslagit sköta saken.

Hela saken är emellertid, såsom jag redan sagt, af mindre betydelse.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 7.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr Nordenfelt: Vid den återremiss, som jag hoppas att Kammaren beviljar äfven af denna paragraf, anhåller jag, att Utskottet måtte taga i öfvervägande, huruvida det icke är nödigt och nyttigt att vid gästgifverier alltid hafva taxor, isynnerhet för foder, nattqvarter och mat. Den, som rest mycket, har troligen stundom varit utsatt för prejeri, oaktadt taxa funnits, och då är det lätt att tänka sig, huru förhållandet skulle blifva, om taxor icke öfverallt skulle finnas. Det är visserligen sagdt i föregående §, att nödig förplägning skall för resande vara att erhålla mot "skälig" betalning, men man får ihågkomma, att någon konkurrens i detta fall icke finnes och att de resande icke hafva tillfälle att på andra håll skaffa sig de förnödenheter, för hvilka man möjligen kan fordra oskäligt hög betalning.

Vid offentliga inrättningar, som gästgifverierna äro, synes mig alltid böra förut bestämmas, hvad för de enklaste förnödenheter skall betalas.

Herr Gahn: Jag vill, i likhet med den föregående talaren, anmärka vid denna paragraf, att det i allmänhet är nödigt, att taxor utfärdas, ty den rättighet, som de resande hafva att anföra klagomål, tror jag vara ganska imaginär och mycket opraktisk, och en resande, som blifver prejad, gifver sig vanligen icke tid att anföra sådana besvär, då ju dertill fordras, att man skall bevisa sin sak.

Jag tror för öfrigt, att det icke ligger ringa vikt på att taxor utfärdas, äfven i afseende på rum, så att gästgifvare, som åläggas att hålla eldade rum, icke därför måtte kunna fordra för hög betalning.

Jag yrkar därför, att taxor årligen vid gästgifverierna upprättas.

Herr Fröman: Jag vill instämma med den föregående talaren, emedan jag under mina resor varit i tillfälle att erfara behövet af att dylika taxor finnas.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

Herr Roos: Om med fastställandet af taxor på lefnadsförnödenheter äfven lämpligen kunde förenas ett stadgande derom, att alla de förnödenheter, som taxan upptager, alltid skola finnas att tillgå på gästgifvaregård, så vore derigenom utan tvifvel, ett praktiskt resultat vunnet; men hvem helst, som rest något med skjuts och intagit måltid på gästgifvaregård, har nog erfarit, att de rätter, som der finnas att tillgå, ofta *icke* äro de, som taxan upptager. Visserligen kan i sådant fall åberopas den i taxan förekommande rubriken "en måltid mat", vanligen upptagen till 50 eller 75 öre, men jag behöfver säkert icke fästa uppmärksamheten på, huru obestämdt ett dylikt stadgande är och huru litet de resandes fördel tillgodoses genom föreskriften derom, att de ega rätt att för 50 eller 75 öre erhålla "en måltid mat", då icke närmare finnes bestämdt, eller lämpligen kan bestämmas, huru beskafad denna måltid skall vara.

Om i denna § finnes föreskrifvet, att klagomål skola hafva blifvit anförda, för att utfärdande af taxa skall ifrågakomma, så förefunnes utan tvifvel anledning att påkalla rättelse i §:ns ordalydelse; men nu heter det: "förekommer klagomål . . . . . eller visar sig eljest behöf af taxa . . . . .", så skola taxor utfärdas. Om man i allmänhet anser önskligt att, hvad dylika reglementariska bestämmelser angår, må åt ortsmyndigheterna lemnas så stor befogenhet som möjligt, så tror jag, att målet är vunnet genom den föreslagna bestämmelsen och att således någon förändring af denna § icke är nödig.

Herr Reutersvärd: Lika med de två första talarne anser jag det vara alldeles nödvändigt, att det åtminstone finnes taxa på rum, foder och stallrum, ty jag har en beklaglig erfarenhet af, att gästgifvarne kunna taga för sig, snart sagdt, hvad de behaga. Det kan vara svårt nog ibland för den resande, fastän taxor nu finnas bestämda; men finnas icke några taxor, så vet han ju icke hvad han skall hålla sig till. Det tyckes väl höra till god ordning, att vid en gästgifverianstalt det skall finnas en dagbok, som uppgifver huru stort skjutslaget är och hvad till exempel en vedbrasa kostar, om man behöfver en extra sådan, för att få värme, så att man icke måste låta sig nöja med att gästgifvaren får taga hvad han behagar. Ett så billigt anspråk tycker jag icke Utskottet bör motsätta sig, och jag anhåller derföre om återremiss af denna paragraf.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 8.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr von Möller: Då nu denna paragraf återremitterades, skulle jag vilja, att Utskottet måtte taga andra momentet i öfver-

vägande och deruti ändra åtskilligt. Då genom denna stadga för skjutsens utgörande ölkrogarne privilegieras på alla gästgifverier, så skulle det möjligtvis kunna hända, att detta komme i strid med det förslag, som af den komité, hvilken jemte ordnandet af bränvinslagstiftningen har att behandla frågan om försäljningen af vin och maltdrycker, kommer att afgifvas; och Riksdagen skulle då kunna komma i obehag, när den redan förklarar, att privilegierade ölstugor skulle finnas, som komiterade kanske skulle vilja hafva bort. Jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på denna omständighet, då punkten till Utskottet återremitteras.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Herr Hammarhjelm: Jemte det jag ber att få instämma med den siste talaren, angående olämpligheten af att på detta sätt privilegiera ölkrogar, vill jag tillkännagifva, att komitén för ordnande af bränvinsförsäljningen redan fått uppdrag att taga frågan om lagstiftningen angående vin och maltdrycker i öfvervägande. Om detta stadgande bifölles, skulle det möjligen kunna lägga hinder i vägen för det blifvande ordnandet af försäljningen af maltdrycker.

Jag yrkar återremiss.

Grefve Ehrensvärd: Efter de yttranden, som nu blifvit afgifna af tvenne Kammarens ledamöter, kan jag inskränka mig till att instämma med dem. Jag har i det underdåniga utlåtandet, som det var min pligt att afgifva till Kongl. Maj:t öfver komiterades förslag, redan uttalat mig mot det af komiterade framställda förslag, att vid hvarje skjutsstation och gästgifveri ölkrogar skulle kunna inrättas. Jag har den erfarenheten från den trakt, der jag vistas, att ölkrogarne företrädesvis bidraga till att, rent ut sagdt, försämra folket och jag ser icke något skäl, hvarföre man skall utsträcka denna rättighet till alla de små skjutsstationerna. Jag har nu, efter hvad dessa ledamöter yttrat och isynnerhet efter hvad som blifvit anfördt af den siste talaren, hvilken tillika är ledamot af den komité, som, bland annat, har befattning med ordnandet af försäljningen utaf vin och maltdrycker, icke annat att tillägga, än att jag vill till det sammansatta Utskottet på det varmaste rekommendera att taga i allvarligt öfvervägande, huruvida det icke kunde vara skäl att befria landtkommunerna från de nu föreslagna ökade tillfällena till försäljning af maltdrycker. Jag yrkar således återremiss i det af mig nu angifna syfte.

Herr Holmberg: Inom skjutskomitén ifrågasattes äfven, att i stadgan om skjutsväsendet icke skulle intagas någon bestämmelse om rättighet att vid skjutsanstalt försälja maltdrycker, utan att i sådant hänseende blott borde hänvisas till hvad derom i gällande författning om villkoren för försäljning af slika drycker vore i allmänhet stadgadt; men då innehafvare af gästgifveri, på grund af stadganden i 28 kapitlet Byggningsbalken samt Kongl. gästgifveriorrdningen af 1734, för närvarande ega rättighet till försäljning af maltdrycker, samt den nu gällande förordningen angående vil-

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

koren för försäljning af sådana drycker uttryckligen innehåller, att den icke eger tillämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt, ansågo komiterade sig icke kunna undgå, att i den stadga, angående skjutsväsendet, som skulle sättas i stället för nämnda kapitel i Byggningsabalken och gästgifveriorrdning, jemväl intaga bestämmelse i fråga om rättigheten att vid skjutsanstalt försälja maldrycker. Jag har velat nämna, att detta varit anledningen till förevarande stadgande; och jag kan ej finna, att den komité, som kan komma att sysselsätta sig med revision af den nu gällande allmänna författningen om försäljning af maldrycker, kan af förevarande stadgande vara i någon mån förhindrad att föreslå de förändrade bestämmelser, som kunna finnas lämpligare, än de i förevarande § intagna, och som med dessas upphäfvande sedermera kunna i vederbörlig ordning göras gällande.

Herr Storckenfeldt: Jag ber att i allo få instämma med Grefve Ehrensvärd.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 9.

Herr von Ehrenheim: Då jag nu anhåller om återremiss afven af denna paragraf, vill jag fästa sammansatta Utskottets uppmärksamhet på, om det icke kunde låta sig göra, att få något fördelaktigare vilkor för de resande i afseende på väntning, än hvad här är föreslaget. Det heter nemligen, att entreprenör må icke tillförbindas att inställa häst genast vid anfordran, och vidare säges det, att "för skjutsanstalter vid mera befarna vägar ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bestämma högst två hästar inom en half timme och ytterligare högst fyra hästar inom en och en half timme efter anfordran, samt vid mindre befarna vägar högst två hästar inom en timme och ytterligare högst två hästar inom två timmar, likaledes efter anfordran". De som äro olyckliga nog att resa sådana vägar, som antagas endast befaras i tjänsteärenden, anses hafva så litet brådt, att de derefter få vänta i tre timmar. Dessa bestämmelser tyckas mig vara något för mycket ofördelaktiga för de resande, och jag anhåller derföre, att Utskottet måtte tillse, om icke några modifikationer i de föreslagna bestämmelserna måtte kunna ske.

Herr Nordenfelt: Jag får på det varmaste instämma med den föregående talaren. Det finnes många mycket befarna vägar, der det blott finnes post två gånger i veckan, och den, som skall resa ut i tjänsteärenden, kan måhända icke bestämma sin resa innan posten går. En entreprenör vid sådana vägar måste i allmänhet hafva sex eller åtta hästar på stall för att hans affär skall bära sig, han kan, om denna paragraf antages, säga till den resande, att han icke är skyldig gifva honom hästar förrän efter

tre timmar, men, att, om den resande vill betala dubbla skjutspen-
gar, så kan han få hästar straxt.

Detta stadgande ger anledning till prejeri och jag tror, att det borde öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande att för hvarje skjutsstation eller gästgifveri bestämma, hvad som med hänsyn till särskilda förhållanden bör gälla. Jag medgifver, att det är riktigt, att man icke eger rätt att utbekomma hästar genast vid anfordran, och jag anser, att, om man får vänta en half timme, så betyder det föga, men att vänta tre timmar på hvarje gästgifvaregård, det är dock för mycket. Denna paragraf kan dessutom tolkas så, att icke behöfligt antal hästar skall vid hvarje station anskaffas, utan att äfven vid de mycket befarna vägarne endast ett visst antal bör vara att tillgå.

Nu beställer man hästar med posten eller förbud och hoppas komma lyckligt fram, men så är det bestämda antalet hästar utgångna och då får man vänta till följande dygn och sedermera betala väntpenningar för hela den återstående vägen. Detta är dock en risk, uti hvilken man icke bör sätta den resande. I denna paragraf, såväl som i åtskilliga andra, framgår en önskan, att på samfärdselns bekostnad bereda nedsättning i entreprenadsumman, hvilken dels icke vinnes genom de föreslagna åtgärderna, dels icke behöfves, då staten ändock får betala en god del af bi-
dragen.

Grefve Ehrensvärd: I hvad de föregående talarne yttrat, ber jag att få instämma. Det var dock icke därför jag begärde ordet, utan det var med anledning af bestämmelserna i det sista momentet af den nu föredragna paragrafen. Jag skulle dock icke derom yttra mig nu, såvida icke den omständigheten, att detta förslag framlagts till Riksdagens pröfning och antagande, efter min uppfattning, föranleder dertill, att det beslut, som Riksdagen här fattar, icke kan sedermera ändras annat än genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut. Det är därför jag ber, att få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, för att yttra några betänkligheter mot formuleringen af detta moment.

Det synes mig gå alltför mycket i detalj och ingripa på det betänkligaste sätt i förhållandena inom det län, hvars angelägenheter jag närmast har att tillse. Här stadgas om *fötsackar* och *dynor* samt, i afseende på hjulåkdon, att de skola vara försedda med *jernfjedrar*. Den, som rest genom Bohuslän och Dalsland, vet, att der begagnas aldrig jernfjedrar utan träfjedrar, på hvilka man dock åker bättre än på jernfjedrar. Om nu detta moment upphöjdes till lag och denna icke skulle kunna ändras annat än genom Konungs och Riksdags beslut, så skulle följden blifva, att alla åkdon i nämnda delar af landet blifva olagliga, och några andra kunna icke presteras, ty det finnes, som sagdt, icke någon i Bohuslän eller Dalsland, som eger åkdon med jernfjedrar.

På samma gång jag förenar mig med de föregående talarne, anhåller jag, att det sammansatta Utskottet ville benäget taga i öfvervägande, huruvida dessa detaljbestämmelser icke skulle kunna

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

inskränkas derhän, att det icke blefve omöjligt för en entreprenör i Bohuslän och Dalsland att kunna prestera sådana åkdon, som brukas i dessa orter och som äro vida bättre än de, som äro försedda med dåliga jernfjedrar. Jag tillåter mig, att underställa det sammansatta Utskottet denna fråga och jag har icke tvifvel om, att Utskottet skall kunna lyckas att lösa den på ett tillfredsställande sätt, så att det icke blir omöjligt att i nämnda landsdelar kunna resa, såsom hittills, på ett temligen behagligt sätt.

Herr Montgomery Cederhielm: Jag får nämna, att detta sista moment föranledde en mycket lång diskussion i sammansatta Utskottet och jag tror icke att jag missminner mig, om jag säger, att diskussionen varade omkring tre timmar. Att detta moment går mycket i detalj, derom är jag ense med den siste talaren; men det är att märka, att detta moment innehölls i den Kongl. propositionen, som det ålåg Utskottet att besvara; och man fann sig icke böra ändra eller borttaga momentet.

Hvad särskildt beträffar de Bohuslänska träfjedrarne, så har jag för min del också en mycket god erfarenhet af dem, hvarföre jag inom Utskottet förordade dem och ville få bort jernfjedrarne. Jag har rest rätt mycket på kärra i Bohuslän och funnit dessa åkdon ganska bra, men andra ledamöter af Utskottet ansågo dem vara dåliga och förklarade, att, när fjedrarne voro nya, så voro de goda, men, att, så snart de begagnats någon tid, blefvo de ganska dåliga. Man fick en noggrann beskrifning på deras fördelar och olägenheter, och slutet blef, att man stannade vid hvad som var föreslaget i Kongl. Maj:ts proposition.

I fråga om hvad öfrigt i momentet innehålies, såsom fotsackar etc. utspann sig äfven en lång diskussion derom i Utskottet och somliga ledamöter ansågo, att läder icke vore det lämpligaste materialet. Detta moment kan gifva anledning till mycket långa diskussioner, men jag föreställer mig, att man till sist kommer att stanna vid hvad här står. Emellertid förmodar jag, att §:n till Utskottet varder återremitterad.

Herr Hammarhjelm: Jag ber att få instämma med talaren från Göteborgs och Bohuslän. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att det är nödvändigt, att man föreskrifver, att åkdonen skola vara försedda med jernfjedrar.

Herr Holmberg: Jag har ansett mig böra begära ordet i anledning af en talares på Göteborgs-bänken uttalade åsigt, att den omständigheten, att förevarande förslag af Kongl. Maj:t framlagts till Riksdagens pröfning och antagande, skulle föranleda dertill, att det beslut, som Riksdagen i öfverensstämmelse med förslaget komme att fatta, icke kunde sedermera annorledes ändras än genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut. Jemväl inom det Sammansatta Utskottet har fråga derom framstälts och diskuterats; och gjorde sig dervid den uppfattning gällande, att, äfven om det förevarande förslaget blefve af Riksdagen antaget, Kongl.

Maj:t vore fortfarande oförhindrad att, efter som lämpligt kunde finnas, utan Riksdagens begifvande ändra alla de bestämmelser, som icke vore att hänföra till sådana frågor, i hvilka Riksdagen, enligt grundlagen, eger att vare sig gemensamt med Konungen eller ensamt för sig besluta; och Kongl. Maj:t har ock i dess nådiga proposition uttryckligen framhållit, att det framlagda förslaget innefattar "åtskilliga anordningar, som äro af beskaffenhet att röra rikets allmänna hushållning" och öfver hvilka Kongl. Maj:t således eger grundlagsenlig rätt att ensam besluta, *men att* i förslaget "dessutom förekomma frågor dels om upphörande af tillämpning af i allmän lag gifna stadganden, dels om lindring uti ett med innehafvande af vissa jordbruksfastigheter nu förenadt åliggande, dels ock angående skyldighet såväl för staten som för i detta hänseende hittills undantagna samhällsklasser att deltaga i utgifter för samfärdselns underlättande", *samt att* det endast varit med afseende å sistberörda frågor, som Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning och antagande hänskjutit det nu ifrågasatt förslaget. Gifvet är ock att ett grundlagsstadgande om Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt icke kan blifva till sin gällande kraft förringadt i följd af det sätt, hvarpå en fråga af ekonomisk natur förelägges till Riksdagens pröfning eller af densamma behandlas. Härei ligger ock orsaken dertill, att några inom Utskottet ifrågasatta mindre väsentliga redaktionsförändringar icke blifvit såsom eljest skulle ansetts erforderligt, föreslagna till Riksdagens vidtagande.

Hvad för öfrigt angår de mot denna paragraf gjorda anmärkningar, likasom de anmärkningar, hvilka kunna göras mot öfriga paragrafer i förslaget anser jag mig icke böra upptaga tiden med anförande af motskäl, helst jag icke har något emot, att anmärkningarne komma till Utskottet och der till sin halt pröfvas, innan någon vidare diskussion om dem eger rum.

Herr Gahn: Om det verkligen är nödvändigt att Riksdagen skall konstruera skjutskärror — hvilket jag för min del icke tror vara fallet — så får jag påpeka, att, då man på ett ställe har bestämt, att resande hafva rätt att medföra saker till två centners vikt, man också borde bestämma, att skjutskärrorna skola vara så stora, att sådant bagage äfven i en form, som icke är den allra mest koncentrerade, kan medföras. Den, som rest skjuts, har säkerligen funnit en sträfvan hos de skjutsande att göra kärrorna så trånga som möjligt, för att de resande må få rum med så litet saker som möjligt. Skola vi, som sagdt, konstruera skjutskärror och bestämma om fjedrar och fotsackar, så torde det vara lika behöfligt att föreskrifva, huru många kubikfot utrymme på sådana åkdon skall finnas för den resandes saker.

Jag förenar mig i yrkandet om återremiss.

Grefve Ehrensvärd: Om den saken är klar icke blott för Kammarerna utan äfven för Riksdagen och Kongl. Maj:ts Regering, att Kongl. Maj:t eger att vidtaga nödiga förändringar i de para-

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

grafer, som här behandlas, men egentligen äro af administrativ natur, så har jag icke något vidare att anmärka, öfvertygad som jag är, att Kongl. Maj:t skall vidtaga sådana förändringar, som i afseende på dessa paragrafer kunna vara behöfliga. Men för den händelse, att detta icke är klart för alla, vidhåller jag hvad jag förut sagt, att denna paragraf går för mycket i detalj, då den säger, att hjulåklon skola vara försedda med jernfjedrar. Jag har förut opponerat mig deremot och yttrat, att i vissa delar af landet förekomma endast träfjedrar, hvilka likväl äro fullt tillfredsställande. Skola vi emellertid gå in på frågan om jernfjedrar, så vågar jag bestrida, att de äro så tillfredsställande, och jag tror då, att man skulle hafva tagit steget fullt ut och sagt, att det borde vara stålfjedrar. Jernfjedrar äro icke de bästa, utan skola fjedrar vara riktigt goda böra de vara af stål. Det vore i min tanke bättre, om det sades, att åklonen skola vara försedda med lämpliga fjedrar, så att icke de resande må lida alltför mycket men af att begagna åklonen.

Jag vill yrka återremiss i det syfte, att i detta moment icke må upptagas sådana detaljsaker, som de ifrågavarande, utan att det må öfverlemnas till Kongl. Maj:t att afgöra dylika frågor, med hvilka det egentligen icke tillkommer Riksdagen att taga befattning.

Herr von Koch: Innan jag börjar det som utgör hufvudsaken, eller den konstitutionella frågan angående Kongl. Maj:ts rätt att ändra hvad uti ifrågavarande ämne må blifva af honom och Riksdagen gemensamt beslutadt, vill jag i förbigående nämna att jag såsom infödd bohusläning känner mig manad att vindicera träfjedrarnes rätt, ehuru denna fråga, enligt min åsigt, är en ren bagatell, som lätt kan ordnas. Här har blifvit ifrågasatt, huruvida, med den behandling detta ärende fått, detsamma skulle kunna upphöjas till en lag, som sedermera icke må kunna ändras utan båda statsmakternas gemensamma öfverenskommelse. Detta tror jag vi icke behöfva frukta, enär vi icke uti den ordning, som nu är för handen, kunna ändra *grundlagen*, der det bestämmes hvad som är skilnaden mellan civil och ekonomisk lag; och jag anser för öfrigt att detta är en fråga, som i hvarje särskildt fall måste prövas och hvars afgörande är så svårt, att vid 1867 års riksdag, då jag satt i Konstitutions-Utskottet, vi icke voro i stånd att utarbete något förslag, som vi voro nöjda med. Erfarenheten gaf ock vid handen att civillagens område här, liksom på andra ställen hade vuxit med civilisationen och inkräktat på den ekonomiska lagstiftningens gebit. Emellertid har efter den gamla lagkomiténs och till en del äfven lagberedningens motiv, i synnerhet vid utarbetandet af Byggnings- eller just den balk, hvori ändringar nu äro ifrågasatta, utbildats och gjort sig gällande en doktrin och praxis, enligt hvilken man plägar uppdraga skilnaden emellan den ekonomiska och den civila lagstiftningen. Kongl. Maj:t och Riksdagen synas likasom kommit öfverens att i allmänhet följa de grunder, enligt hvilka det af lagkomitén

urskildes hvad som tillhörde civillagen eller den ekonomiska, ehuru detta, såsom sagdt, icke alldeles bestämdt låter sig göra.

Förr var det ansedt, att allt som stod i 1734 års lag vore af civillags natur, men denna grundsats frångicks alldeles såväl af lagkomitén som af lagberedningen och är icke heller hållbar. Kongl. Maj:t har ofta, enligt min åsigt fullkomligt behörigt, utfärdat ekonomiska författningar, som ändra stadganden i 1734 års lag och isynnerhet i Byggningsbalken, men Kongl. Maj:t har nästan alltid iakttagit att i ömtåliga frågor, och en sådan anser jag frågan om skjutsen vara, icke ändra något som stått i Byggningsbalken eller allmänna lagen utan att Riksdagen fått tillfälle att yttra sig deröfver. Äfven under det förra representationssystemet iakttog jag för min enskilda del och många af mina liktänkande i tvistiga fall, i fråga om en lagförändring, städse den medelvägen att, äfven om vi ansågo frågan blott tillhörde det ekonomiska gebitet, laga så, att densamma, om någon ändring i 1734 års lag afsågs, kom till det sammansatta Ekonomi- och Lag-Utskottet, under det deremot *rena lagfrågor* skickades till Lag-Utskottet och *rent ekonomiska* frågor till Ekonomi-Utskottet. Det finnes mångfaldiga författningar, som innehålla bestämmelser af både ekonomisk och civillags natur, men den yttersta varsamhet har städse från regeringens sida iakttagits, så att man funnit, att den icke velat tillägna sig ökad makt i frågor som i 89 § Regeringsformen afses. Tillfälle att slita denna viktiga fråga är emellertid icke nu för handen, och jag tror, hufvudsakligen instämmande i den uppfattning Herr Holmberg uttryckt, att ehuru Kongl. Maj:t öfverlemnade denna fråga till Riksdagens pröfning, han likväl motiverat sin framställning på sådant sätt, att deraf tydligt framgår, att meningen icke varit att till civillag upphöja dessa små detaljbestämmelser. Men en hop af just sådana små detaljer igenfinnas i 28 kap. Byggningsbalken, hvilka det vore bra att få bort ur civillagen och få in i en stadga som icke har den helgd, som tillkommer allmänna lagens stadganden, till följd icke af deras natur, men af den plats de inneha. Då, såsom jag tror, juristerna på senare tiden blifvit ense om att gränslinien emellan 87 och 89 §§ Regeringsformen bör uppdragas efter sakens natur, håller jag före att de uttalade betänkligheterna böra försvinna och vi vara öfvertygade derom, att ingen skall anse frågan om anskaffande af stål-, jern- eller träfjedrar i åkdonen vara af civillags natur.

Eftersom åtskilliga anmärkingar blifvit framställda och vi nu i afton synas hafva godt om tid, vill jag till bemötande upptaga en af dessa, som förekommer i den af Grefve Mörner afgifna reservation och är rigtad mot det i 9 § föreslagna antal hästar. Deri framhålles olägenheten af att resande, som anlända till en skjutsanstalt, sedan det bestämda antalet hästar utgått, kunna få vänta till nästa dygn, med mindre de betala särskildt ackord. Detta kan hända och har händt samt händer under nuvarande lag, men jag tror att, så vidt jag rätt läst Kongl. cirkuläret af den 12 Augusti 1844 mom. 2, nu gällande föreskrifter i detta

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

afseende äro vida sämre än det nu föreslagna stadgandet. Nyss åberopade lagrum lyder nemligen, med afseende å hästantalet, sålunda: "Till förberedande af dessa förändrade skjutsningsanstalter, skola Wära Befallningshafvande, efter föregången undersökning, för hvarje station bestämman antalet af de hästar, hvar med en entreprenör bör vara försedd och i hvad mån detta antal bör genast, vid anfordran, vara att tillgå eller efter bestämda tider framskaffas, samt antalet och beskaffenheten af åkdon, och, der så nödigt finnes, ridsadlar, som af entreprenören böra de resande tillhandahållas, äfvensom huru många skjutsare eller formän han skall hafva derstädes anställda. Dessa bestämmelser lämpas efter behofvet, sådant det hittills visat sig, eller annars med någon säkerhet kan beräknas, och dervid skall äfven hafvas afseende å de tillfällen för hästarnes utfodring, som vid hvarje station äro att tillgå och måste begagnas, dock att de resandes fortkomst i möjligaste måtto befordras och åtminstone icke längre uppehåll föränledes, än det som med nuvarande skjutsningsanstalt varit förenadt."

Enligt 9 § i förevarande förslag skulle deremot Konungens Befallningshafvande hädanefter ega bestämman det antal hästar och åkdon som vid skjutsanstalten skall under hvarje dygn för resande vara att tillgå, hvaraf, enligt mitt förmenande, torde följa att mera afseende vid läglighet och lämplighet skall kunna fästas, då Konungens Befallningshafvande ega föreskrifva det antal hästar, som under hvarje dygn skall vara att tillgå, än då antalet hästar *hvarmed en entreprenör bör vara försedd* förut är bestämdt; och detta antal måste inskränkas, om icke entreprenaderna skola blifva allt för dyrbara både för staten och de som i öfrigt komma att lemna bidrag för detta ändamål. Framdeles kan entreprenör *lagligen* genom ackord i granskapet bereda sig tillfälle till hjälp med andra hästar än sådana, som vid stationen kunna utfordras, och dy-medelst vinnes ju hastigare befordran, och hjälpmedlen äro således icke mindre utan snarare större än förut, enligt bokstafslöelsen i båda författningarna. Den 9 § bör kunna lämpas efter omständigheterna, men *derefter* måste den ock lämpas. Hvar finnes väl ett land, der ett alldeles obegränsadt antal resande kan komma fram, sedan de bestämda fortskaffningsmedlen, såsom jernvägar, ångbåtar eller diligenser *för dagen* upphört? eller hur skall det kunna vara möjligt att förskaffa ett sådant antal hästar, att ett obegränsadt antal resande inom en viss tid kunna komma fram? Man får lof att någorlunda beräkna hvad som är vanligt och lämpligt samt laga så, att det icke blifver allt för dyrt eller obegvämt, men att göra några positiva bestämmelser därför är omöjligt. Vi skola komma ihåg hvad en talare och ledamot af Kam-maren erinrat om, eller att allt hvad vi hittills kallat gästgifveriskjuts och reservskjuts med mera, icke är något annat, än hvad i andra länder vanligen kallas *extra post*, och det finnes tror jag intet annat ställe i världen än Skandinavien, der annat än *mycket rikt* eller förnämt folk fara med *extra post*, utan man får nöja sig med sådana fortskaffningsmedel som finnas; ty kommer man efter

afgången af det vanliga antalet diligenser eller tåg för dagen får man vänta till nästa dygn.

Jag får lof att nämna för Grefve Julius Oscar Mörner, att i gamla tider, som han ju älskar och gerna hänvisar oss till, var det icke bättre än nu, och det till och med i hufvudstadens näraste granskap. Vid Barkarby riskerade man efter klockan 6 eftermiddagen att få ligga kvar till nästa dygn, och vid Fittja fans icke annat än hållhästar, så att, om man kom dit efter klockan $\frac{1}{2}$ 7 eftermiddagen, man vanligen antingen fick göra ackord eller ock ligga kvar 23 timmar. Ett frappant exempel härpå torde det tillåtas mig att anføra. Den 17 Maj 1818 dagen före kröningen kom en ledamot af Ridderskapet och Adeln resande till Fittja. Der voro alla hästar "för dygnet" utgångna och han riskerade således att få ligga kvar derstädes till påföljande dag klockan 6 eftermiddagen, då kröningen skulle hafva försiggått. Men han var lyckligtvis en slipad och fyndig smålänning och hittade därför på råd. Han fick nemligen se en bonde, som gick och plöjde med ett par oxar, och köpte oxarne af honom samt for efter dem till hufvudstaden, direkt till en slagtare och sålde oxarne med en liten avance, hvarefter han samma afton kom upp på adelsklubben, der han med jubel mottogs af ståndskamrater. Det hände äfven mig en gång ännu år 1836 att på en resa emellan London och Paris få ligga ett helt dygn i en liten stad och vänta på fortskaffningsmedel, ehuru detta väl är en af de mest befarna vägar i världen, men sådant kan allestädes inträffa under vissa omständigheter, hvarför man icke får hysa allt för obegränsade pretentioner. Jag har opponerat mig mot de åsikter, som af den ärade ordföranden i Utskottet uttalats, och anser att det gamla ordspråket, att man bör ställa kyrkan midt i byn, är tilllämpligt i detta fall som i många andra.

Emellertid vill jag icke längre uppehålla Kammaren, utan anhåller att, om, såsom jag förmodar, betänkanDET i sin helhet blifver till Utskottet återremitteradt, mitt yttrande, i synnerhet den del deraf, som rör den konstitutionella frågan, måtte få medfölja detsamma.

Herr Storeckenfeldt: Då jag såg detta stadgande trodde jag att det tillkommit af förbiseende och att, sedan representanten för Göteborgs och Bohus län yttrat sig derom, det icke skulle behövas mer, för att Utskottet i enlighet dermed skulle vidtaga förändringar i redaktionen. Men sedan jag hört ordföranden i Utskottet säga, att stadgandet verkligen varit föremål för diskussion inom Utskottet och att pluraliteten beslutat sig för detsamma, torde det vara godt att så många som möjligt yttra sig i frågan. Derfor vill jag ock draga mitt strå till stacken med yrkande, att Utskottet måtte göra en redaktionsförändring, hvarigenom det blifver uttryckt, att fjedrar af hvilket slag som helst må kunna anbringas å ifrågavarande åkdon.

Friherre von Essen: En och annan af de föregående talarne

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

har lyft diskussionen till den konstitutionella sidan af frågan, och har behandlat denna med afseende derpå, huruvida paragrafen borde tillhöra den ekonomiska eller civila lagstiftningen, och huruvida Riksdagen borde yttra sig derom eller icke. Jag anser att diskussionen derom, för så vidt man icke har särskildt brådtom, för närvarande icke kan hafva något praktiskt resultat, ty ett faktum är att Kongl. Maj:t framlagt denna paragraf för Riksdagen att derom yttra sig, och jag tror, att det verkligen kan vara nyttigt, att några af Kammarens ledamöter uttrycka sina åsikter härom, för såvidt nemligen Utskottet behagar taga desamma i öfvervägande. I afseende å den del af paragrafen, som angår de resandes fortkomst och lättare befordran, anhåller jag att få yttra några ord. Den uppoffring i afseende å de resandes bekvämlighet, som man i denna paragraf begärt, har från Utskottets sida blifvit försvarad dermed att, då staten måste göra så stora uppoffringar och då skjutslegan är så mycket lägre än hvar till kostnaden för skjutsens upprätthållande i verkligheten uppgår, äfven de resande böra göra någon uppoffring. Att det är ett statsändamål, att denna samfärdsel befordras, erkänner jag villigt, och jag sätter icke i fråga, om den resande har det mer eller mindre bekvämt, blott han kommer fram. Detta är hufvudsaken, men det gör han icke efter föreliggande förslag, ty om han är nog olycklig att åka i en vagn, som fordrar två hästar, och en annan vagn äfven med två hästar nyss förut afgått, kan man omöjligt beräkna den tid som åtgår för hans framkomst. Jag anser därför, att någon lättnad i detta afseende borde göras för de resandes bekvämlighet att komma hastigare fram, och jag har begärt ordet endast för att få uttala denna min åsigt till det afseende Utskottet dervid må fästa. Dertill ber jag att få lägga, med afseende å en senare del af paragrafen, att det förefaller mig mindre ändamålsenligt att stadga, att vid skjutsanstalter, hvarest antalet resande är ringa men anstalten med afseende å ofta inträffande resor i tjensteärenden ansetts böra bibehållas, den resande skall vänta i minst tre timmar. Om nemligen en person, som är ute i tjensteärenden, t. ex. en kronolänsman, som är stadd i förföljande af tjuftar eller i något annat ärende, och måste fram med skjutshästar, blir uppehållen genom tre timmars väntan vid en station, skall han lyckas dåligt i sitt uppdrag. Kan därför Utskottet i detta afseende åstadkomma några ändringar, vore det synnerligen lyckligt och för samfärdseln mer än nyttigt.

Jag har endast velat framställa dessa anmärkningar och fäster mig mindre vid om åkdonen äro försedda med jern-, trä- eller stålfjedrar.

Grefve Hamilton: I afseende å den konstitutionella delen af frågan instämmer jag med Herr von Koch deri att, äfven om Riksdagen skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition i dess helhet, detta dock icke lär förhindra Kongl. Maj:t att framdeles vidtaga de förändringar han kan finna tjenliga i sådana delar, som han anser tillhöra den ekonomiska lagstiftningen. Det kan under-

stundom uppstå någon tvekan, huruvida en fråga verkligen är af sådan beskaffenhet, eller icke, men detta bör då vid hvarje särskildt tillfälle afgöras. Någon allmän regel tror jag nemligen icke kunna i detta hänseende uppställas. Af den omständighet åter, att Kongl. Maj:t framdeles må kunna rätta de misstag, som möjligen insmugit sig i författningen, drager jag icke den slutsats att man här bör låta de uppenbara bristerna stå oanmärkta, ty det är klart att, om en af Kongl. Maj:t framlagd författning blir af Riksdagen godkänd, en ändring icke i någon händelse torde deri kunna ske, förrän åtminstone klagomål under en längre tid dertill gifvit Kongl. Maj:t anledning, hvaremot det är sannolikt att han skulle fästa afseende vid ett uttalande härutinnan från Riksdagens sida.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Hvad den nu föredragna punkten angår, synes mig diskussionen egentligen röra sig derom, huruvida författningen bör innehålla sådana detaljer, som i sista momentet af punkten omförmälas. Somliga hafva förordat träfjedrar andra åter jern- eller stål-fjedrar, och en talare har ansett att författningen borde tillåta anbringandet af alla slags fjedrar. En annan talare har förordat att man jemväl borde bestämma kubikinnehållet af kärran, men då får man väl äfven bestämma om densammas längd och bredd, ty annars kunde det hända, att en skjutsande kom med en långkärra, som väl rymde godset men icke vore angenäm för personen. Allt detta visar, att författningen icke bör innehålla sådana detaljer.

För min del skulle jag helst yrkat afslag å förevarande moment, men jag biträder gerna yrkandet om dess återremitterande, i förhoppning, att Utskottet må taga i öfvervägande de nu gjorda anmärkningarna och ändra förslaget i öfverensstämmelse dermed.

Grefve Mörner, Oscar: De stadganden, som innehållas i denna paragraf, äro otvifvelaktigt till deras väsentligaste del föga gynsammare för de resande och icke heller, efter min tro, så alldeles gagnande för skjutsentreprenörerna. Det kan nemligen icke bestridas, att för de resande det är oförmånligt att icke under någon årstid kunna påfordra häst fortare än inom en half timme och, derest 2 hästar utgått, blott efter 1½ timma och vid mindre befarna vägar efter ännu längre väntningstid. Dertill kommer vidare att, om de bestämda hästarne utgått, har resande, fastän så kallade förbud blifvit sända, icke rättighet att för det dygnet påfordra skjuts, icke ens om han hade kurirpass, reste i Konungens ärenden eller vore själfva Civilministern. Han kunde visa sin bricka eller sin fullmakt, men vänta finge han ändå. Är resan då angelägen, blefve nödvändigt söka ackordera om skjuts; äfven det kunde dock misslyckas, och erhöles hästar, blefve priset tro- ligen ganska dyrt. Nog vill synas, som om åtminstone stadgas kunde, att den årstid hästarne allmänt fodras inne, väntnings- tiderna blefve förkortade och för en till två hästar alldeles bort- tagen; den tid hästar släppas å bete, torde någon väntningstid dock till och med för de första hästarne få lof medgifvas. För

*Frändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

de resande och fortkomsten är således icke väl sörjdt; beklagligen torde äfven entreprenörerna få skäl till missnöje. Desse måste naturligtvis önska att, då de alltid måste hafva några hästar, få använda dessa och dymedelst förtjena, helst då skjutsen är väl betald. Men vetskapen om huru man kan få vänta m. m. gör att så få som möjligt äfventyra sig för att begagna skjuts, utan söka alla andra ernäliga utvägar för sin fortkomst. Således blifver antalet resande på det hela taget ringa och förtjensten genom skjutsen till entreprenörernes skada ganska knapp, men i ett så vidsträckt land som vårt, nedsjunker antalet af resande icke derhän att något större antal skjutsanstalter kunna indragas, utan de måste finnas, såsom för samhället nödvändiga, ehuru samhället genom sina lagar och författningar så ordnat, att skjutsförhållandena blifva så kostsamma och obehärliga som man gerna tillställa kan. Om äfven de, som nu vilja genomdrifva ändringen, icke tro sig komma att erfarä något af de försämrade förhållandena, så borde de väl ändå något tänka på andra samhällsmedlemmars berättigade anspråk, helst om bördan af utgifterna hufvudsakligen hvälfves på dem.

Man har påstått, och en ärad talare ifrån Blekinge med en betydlig ifver, att de fordna och nuvarande skjutsförhållandena icke varit eller äro för de resande gynnsammare, och till stöd härför har äfven upplästs stycken ur förordningar. Jag har icke nu tid att genomgå dessa handlingar och granska i hvad omfång de blifvit citerade, men det vet jag och kan icke jäfvas:

att före entreprenadernas införande fans i många län vid gästgifverierna hållhästar och, efter beställning, kunde man öfverallt få så många hästar man behöfde;

att entreprenaderna, åtminstone med högst få undantag, innefattade förbindelse för entreprenören att vid anfordran tillhandahålla häst, eller 2 eller flera hästar, och att, sedan dessa utgått, man efter olika lång väntan kunde erhålla så många hästar som begärdes och efter beställning till utsatt tid. Orimligheten om 100 till 1,000 hästars reqvirerande, behöfver jag inför personer med någon begreppsförmåga icke med svar bemöta; samt

att vid Fittja och Barkarby voro undantagsförhållanden, hvarefter skjutsinrättningen i öfrigt icke får bedömas; för min del fann jag dock aldrig någon särdeles svårighet att vid Fittja erhålla skjuts och till drägligt pris; om Barkarby har jag föga kännedom; beklagar den ärade talarens missöden, men vill hoppas minnet nu på äldre dagar förstorat de fordna obehagen och gjort betydliga ting af det som på sin tid i verkligheten var småsak.

Om fjedrar, fotsackar och dylikt har mycket tal blifvit hört. I denna del har Utskottet varit välvilligt, men har rönt det missöde, att talare uppträdt, som påstått att de i Bohus län begagnade träfjedrar voro förträffliga. Möjligtvis kunna de behaga dem, som icke bättre erfarit, eller som förgätit hurudana de voro. Jag har äfven för min del någon erfarenhet om dessa fjedrar, och kan intyga, att de väl passa till det i och för sig något primitiva skick, hvori åkdonen i Bohus län i allmänhet sig befinna, men att

de annars visst icke förtjena något beröm. I öfrigt synes mig dessa stadganden af den art, att de borde finnas i ett reglemente, men icke i en af Konung och Riksdag gemensamt uppgjord lag. Jag får yrka återremiss äfven å denna paragraf.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Det tyckes, som om det vore litet trefrigare i afton och som om Herrarne vore fallna för att skämta. En talare gjorde nemligen den anmärkning, att man borde se till att åkdonen blefve så stora, att man kunde få plats för de två centner för hvar häst, som den resande finge medföra, men då anser jag att det vore lika viktigt att tillse, det åkdonen blefve sådana, att två tjocka personer kunde få plats deri. Emellertid, litet mera allvarsamt taladt, om man trodde att det icke vore möjligt för landstingen eller länsstyrelserna att åstadkomma någon annan förändring i syfte af samfärdselns befordrande, än hvad här är föreslaget, anser jag att man skulle hafva grundade anmärkningar emot detta förslag, ehuru å andra sidan, då man är öfvertygad om att förslaget antages i Medkammaren, det väl icke lär vara något annat att göra. Då vi likväl böra komma ihåg, att tid är penningar, och då man bestämt sig för att hafva entreprenadskjuts, så tror jag, att det icke varit någon fara att föreskrifva, att hästar skulle anskaffas på kortare tid. Dock tror jag, att detta kan afhjelpas genom länsstyrelsens åtgöranden, och anser för öfrigt, att man här icke behöfver göra några anmärkningar just på denna grund, ehuru man kanske annars haft skäl till anmärkning mot den föreskrifna väntan under tre timmar. Men, såsom sagdt, jag gör icke något yrkande annat än på återremiss, och i sammanhang med det hela får man se hvad Medkammaren gör. Från denna synpunkt har jag således ingen annan anmärkning att framställa, förutsatt att ingen kommer att yrka afslag, i hvilket fall jag skulle deruti instämma. För min del hambär jag min tacksamhet till komiterade, som utarbetat förslaget, och till Regeringen, som framlagt detsamma, emedan jag är tacksam för hvad man nu erhållit. Den svagaste sidan i hela förslaget anser jag vara den, som äfven ligger nära till hands, att man befarar att man skulle uppbringa entreprenadsumman så högt, men det kan hända att man i stället nedbringa den alltför lågt.

Då jag ser så många goda pointer i förslaget, hoppas jag, att de Herrar, som voro så skarpa mot detsamma, icke skola motsätta sig bifall dertill, om icke något bättre kan vinnas genom en återremiss.

Herr von Koch: Jag ber om förlåtelse, att jag ännu en gång yttrar mig, men jag har blott att säga några ord med anledning af Grefve Mörners replik mot hvad jag anförde i fråga om hans reservation. I sitt sista yttrande tycktes han antaga, att nu hästar öfverallt skulle vara att finna vid anfordran. Detta är emellertid icke händelsen. I Kronobergs län har jag rest mycket efter skjuts, och der har icke funnits någon häst vid anfordran, utan först efter $\frac{1}{2}$ timma, men hos oss i Blekinge har

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.*
(Forts.)

man kunnat få 2 hästar vid anfordran äfven på de ställen, der det i medeltal icke utgått mera än 2 hästar om dagen. Hvad det vill säga att hålla hästar *vid anfordran*, vet nog Grefve Mörner; det gäller då att hafva dem på stall eller åtminstone icke så långt bort, att man icke inom några minuter kan få dem till gården. Att hålla hästar vid anfordran, anser jag vara orimligt, och det är en af de saker, som jag anser goda, att icke hädanefter landshöfdingar, som kanhända aldrig sjelfva skjutsat, kunna låta entreprenadkontrakt blifva uppgjorda, hvilka komma att lända till olidlig tunga och förfång för dem, som skola betala fiolerna. Det har blifvit mycket dyrt i somliga län genom de orimliga föreskrifter, som faststälts för entreprenörerna, då deremot på andra ställen, der landshöfdingar och landshöfdingeembeten varit måna om att få entreprenad, de lämpat föreskrifterna efter läglighet och skälighet. Då författningen blir tydlig och en i hela riket, kan den allestädes jemnare tillämpas af Konungens Befallningshafvande, och de hafva också sina "busar", nemligen Justitiekanslern och Justitieombudsmannen, hvilka ofta resa omkring och således få tillfälle att anmäla och åtala dem, om de hafva något att anmärka. Det är således hädanefter icke att befara, att de förfara olagligt, men författningarne hafva hittills varit så antiqverade, att de dels icke kunnat tillämpa dem och det som varit tillämpligt deruti har tillämpats synnerligen olika. Jag är således mycket tacksam därför att, i stället för de särskilda smålagar, som man nu har och skall studera i dagböckerna, man hädanefter får *en* författning, så att, om man läser den och har den med sig, man vet hvad som gäller i riket.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 10.

Återförvisades, uppå yrkande af Herr von Ehrenheim.

§ 11.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr Almqvist: Denna § innehåller, bland annat, en föreskrift derom, att entreprenör å skjutshållning skall ställa borgen af två personer, ingången icke allenast "*en för båda och båda för en*" utan äfven "*såsom för egen skuld*". Borgenssystemet är en olycka för vårt land och särskildt all borgen, "*såsom för egen skuld*". I detta fall anser jag det vara både oklokt och olämpligt att stadga, det den person, som ingått en sådan borgen för skjutshållningens fullgörande, skall kunna tagas för hufvudet genast innan det visat sig, om den skjutsskyldige entreprenören uraktlåter att fullgöra sina skyldigheter. Här är det ju icke fråga om att betala en skuld utan om att fullgöra åtskilliga skyldigheter, och en klok

menniska ingår icke en dylik borgen. Vill man underlätta åstadkommandet af entreprenad, bör man således efter min tanke icke införa ett sådant stadgande, som ovilkorligen skulle försvåra densamma. Det må väl vara nog, om entreprenören ställer nöjaktig säkerhet eller, låt vara borgen, ingången af 2 personer, en för båda och båda för en, men att borgen skulle vara ingången såsom för egen skuld, torde böra utgå.

Om denna § äfven blir återremitterad, hoppas jag, att Utskottet måtte taga i öfvervägande denna min framställning.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 12.

Återförvisades, uppå yrkande af Herr von Ehrenheim.

§ 13.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr Gahn: Beträffande denna § har det förefallit mig, som om man möjligen skulle kunna sätta i fråga, huruvida det bör vara lika skjutslega för de hästar, som en resande får genast, som för dem, hvilka han får först efter en viss tids väntan. Jag har föreställt mig, att man borde kunna stadga, att en högre lega betalades för den häst, som man finge genast och en lägre för den, som man finge vänta på. Den resande, som reser med extra post, det vill säga genast får sin häst, må med skäl kunna för denna fördel betala en högre lega, under det att den resande, som nödgas vänta länge och reser långsammare, icke bör betala samma pris. För entreprenörerna tror jag ett sådant stadgande äfven vara fördelaktigt och kunna underlätta entreprenaderna.

De hästar, han alltid måste hålla på stall i beredskap och således icke kan använda till annat arbete, blifva för honom dyrare att underhålla, hvaremot sådana, som först efter en eller annan timme skola presteras, kunna hållas på bete sommartiden, och äfven användas till arbete på åkern eller eljest i gårdens närhet. Den högre betalningen skulle ock mana entreprenören, att, om möjligt, lemna hästar fortare och således möjliggöra snabbare fortkomst för de resande, som hafva brådtom och vilja betala något för att komma fort fram.

Detta med flera skäl gifva mig anledning att antaga, att det skulle befordra både de resandes och entreprenörernas intresse, om man införde ett stadgande i den antydda riktningen. I det jag instämmer i yrkandet om återremiss af denna §, hemställer jag blott, huruvida icke Utskottet kunde taga denna idé i öfvervägande.

Flere ledamöter hördes häri instämma; hvarefter öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

§§ 14—20.

Uppå yrkanden af Herr *von Ehrenheim*, blefvo dessa §§ till Utskottet återförvisade.

§ 21.

Herr *von Ehrenheim*: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Herr *Widén*: Mot denna 21 §, hvilken särskildt afser resande, som hafva betingat skjuts genom så kallade förbud, har hos mig uppstått betänkligheter, då jag jemfört den med 9 §. Bestämmelsen, "att de hästar, som på sådant sätt betingats, skola afräknas å antalet af dem, hvilka inom den i entreprenadkontraktet bestämda längsta tiden böra tillhandahållas", synes mig, för så vidt detta antal, enligt 9 §, skall vara ett i allo begränsadt, lätteligen kunna leda dertill, att den resande, som här är i fråga, skall blifva hindrad i sin behöriga fortkomst. Ty det skall ju ofta kunna komma att inträffa, att de genom förbud gjorda betingen af skjuts blifva för dygnet flera, än det här ifrågavarande, uti entreprenadkontraktet en gång för alla bestämda hästantalet. Och följdén häraf skall ju då ej sällan blifva den, att den resande, när han ankommer till skjutsstationen och i förlitande på sitt gjorda beting tror sig skola finna häst sig till mötes der, skall i dess ställe finna sig bedragen derpå och tvingad att i saknad af häst stanna och vänta derstädes, mången gång kanske ända till nästa dygn. Kan ej denna § utgå såsom öfverflödig, så synes mig åtminstone någon ändring eller närmare bestämmelse vara behöflig antingen i denna § eller den omförmälda 9 §; och med anledning deraf yrkar jag på återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr vice *Tal-*mannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels återremiss af den förevarande §:n och dels afslag derå, gjordes först proposition på bifall till §:n, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, hvilken proposition med ja besvarades.

§§ 23—29.

Uppå yrkanden af Herr *von Ehrenheim*, blefvo dessa §§ till Utskottet återförvisade.

§ 30.

Herr *Bennich*: Jemte det jag anhåller om återremiss äfven af denna §, ber jag att få fästa Utskottets uppmärksamhet på en redaktion af §:ns slut, som jag anser vara mindre riktig. §:n förutsätter, att den skjutsskyldige icke vill eller kan sjelf fullgöra den honom åliggande skjutsskyldighet, utan öfverlåter denna skyl-

dighet på annan person enligt öfverenskommelse, som bör af Konungens Befallningshafvande godkännas, och så slutar §:n med den föreskrift att, så länge öfverenskommelsen gäller, är den *skjutsande* fri från utgörandet af den honom åliggande skjutsskyldighet. Det kan naturligtvis icke vara meningen, utan meningen är att, så länge öfverenskommelsen gäller, skall den, på hvilken skjutsskyldigheten egentligen skulle hvila, vara derifrån fri. Detta är naturligtvis blott ett redaktionsfel, men det kan icke vara lämpligt att det inflyter uti en lag, och det är endast härpå jag velat fästa uppmärksamheten.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§§ 31—41.

Återförvisades, uppå yrkanden af Herr *von Ehrenheim*.

§ 42.

Herr Nordenfelt: Denna § innehåller ett vilkor, som i många fall kan vara ganska olägligt för en tjänsteman. Sista momentet deraf lyder nemligen sålunda: "Under färdandet må icke den skjutsande utöfver en fjerdedels timme emot sitt begifvande uppehållas". Nu händer det ganska ofta, att en tjänsteman har en kort förrättning på ett ställe mellan två gästgifvaregårdar, och, om han icke kan förmå den skjutsande att vänta, får han då för färden derifrån reda sig bäst han kan. För den skjutsande torde det deremot icke vara någon stor olägenhet att dröja ett par timmar och beta sin häst, ty, om han får fulla väntpenningar för hela uppehållet, synes det mig som om han ej deraf skulle kunna lida någon skada. Jag vågar derföre till Utskottet hemställa, om icke uppehåll borde medgifvas, dock icke öfverstigande 4 timmar och emot väntpenningar för hvarje full timmes väntan.

Grefve Hamilton: Då denna paragraf blifvit föremål för öfverläggning, ber jag att också derom få säga några ord.

Det tyckes visserligen vara att färdas temligen långsamt att åka en och en half timme på milen, men lyckligtvis hafva de skjutsande också brådtom; och är det godt slädföre, så bruka de icke vara så angelägna om att man åker i gående, så att deremot vill jag icke göra någon anmärkning.

Men här förekommer måhända ett litet fel i paragrafen, som genom en obetydlig redaktionsförändring kan afhjelpas. Det står nemligen, att, då afståndet mellan två skjutsanstalter är "*ovanligt långt*", så beror det på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att bestämman ställe, hvarest den skjutsande må låta hästen hvila. Det kan vara tvifvelaktigt hvad som i allmänhet bör menas med ett "*ovanligt långt*" afstånd, ty i somliga orter äro skjutshällen i allmänhet temligen korta och der blifver sålunda ett relativt kort afstånd "*ovanligt långt*", men på andra ställen, till exempel i de

Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)

norra länen, äro skjutshållen betydligt längre, hvarför ett "ovanligt långt" afstånd der också verkligen kommer att blifva en betydlig vägsträcka. Till undvikande af osäkerhet i tillämpningen tror jag det vore bättre att till exempel säga: då afståndet mellan två skjutsanstalter är 2 mil, vare den skjutsande berättigad att hvila *en* gång; är det 3 mil, må han hvila *två* gånger. Såsom det nu står, förefaller det så obestämdt, att en rättelse torde vara af behovet påkallad.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n återförvisades.

§ 43.

Återförvisades, uppå yrkande af Herr von Ehrenheim.

§ 44.

Grefve Mörner, Oscar: Denna paragraf förefaller allt litet besynnerlig, då man läser den. Der står nemligen: "Resande, som med skjuts ankommer till skjutsanstalt, må icke med samma skjuts vidare befordras, utan så är, att den resande vid ankomsten icke genast kan erhålla annan skjuts eller den, af hvilken skjutsen vid anstalten utgöras skall, samtycker dertill, att resan må med samma skjuts fortsättas".

Då nu efter en föregående paragraf inga hästar skola finnas förr än inom en half timme, så följer deraf gifvet, att det beror på den resande sjelf och hans skjutsare från förra stationen, att färdas vidare med samma skjuts, antingen entreprenören vill eller icke, så framt icke entreprenören då *genast* tager fram hästar. På det ena stället tillförsäkras man således *genast* om hästar, på det andra åter bestämmes, att entreprenör *icke* behöfver *genast vid anfordran* inställa häst. Detta måste vara ett skriffel, som jag icke kan taga på mitt ansvar, att det gick igenom inom Utskottet, ty der var jag, om jag så får säga, sedan tvisten om hufvudprinciperna stått, så "komplett nämndeman" som möjligt, utan det får *Utskottets majoritet* stå för, så godt det kan.

För öfrigt instämmer jag i yrkandet om återremiss.

Paragrafen återförvisades.

§ 45.

Herr Fröman: Icke utan förvåning har jag under öfverläggningen här hört uttalas, till och med af en utskottsledamot, att Utskottet med vett och vilja sökt att göra så många svårigheter som möjligt för den resande. Jag har icke kunnat föreställa mig något rimligt skäl hvarföre, då, i händelse att denna författning blifver lag, och meningen alltså är, att staten och andra personer, än de förut varande skjutsskyldige, skola betala omkostnaderna för skjutsens ordnande, och då man uppgifvit sig hafva till syfte-

mål att befordra samfärdseln, man under sådana förhållanden skall söka göra de resandes ställning sämre än den nu är.

Det gäller då icke att ömma för den svenska allmogen, om hvars oskäligen behandling och förtryck i forna tider mycket blifvit taladt, utan frågan är att ordna förhållandet mellan den skjutande, eller rättare skjutsföreståndare, som uppbär betalning för sin prestation af staten, af alla skattskyldige, å ena sidan, och den resande å den andra, och då kan jag icke inse, hvarföre man icke skulle bibehålla den resandes rättigheter, åtminstone sådana de hittills varit.

Här i 45 § förekommer ett stadgande, att den resande skall, då så påfordras, erlägga skjutspenningarne i förskott vid den gästgifvaregård, hvarifrån han afreser.

Jag föreställer mig, att anledningen dertill varit, att man velat förekomma, det någon skulle begagna skjuts, som icke hade penningar att betala densamma; men jag tillåter mig fasta uppmärksamheten derpå, att det kan hända, att de hästar, den resande erhåller, icke förmå gå fram till nästa skjutsstation och att derigenom åtskilliga kostnader kunna uppstå. Dessa heter det väl att den, som förestår skjutsen vid den nyss lemnade stationen, skall betala; men det kan hända, att den, hos hvilken den resande söker att få andra hästar, icke har det förtroende till den i fråga varande skjutsföreståndarens villighet och vederhäftighet att betala, att han vill släppa till sina hästar. Den rätt, som den resande i sådana fall förut hade, nemligen att af närboende personer fordra att blifva fortskaffad med skjuts till nästa station, skulle nu ersättas derigenom att den skjutsande åläggas att bistå den resande med nya hästars anskaffande, men denna rätt tror jag att den resande åtminstone de facto har redan nu, ty i det fall, som här förutsattes, är det väl skjutsbonden, ej den resande, som får springa omkring och höra efter nya hästar, så att i nämnda nya stadgande ligger icke någon ersättning för det gamla. Vidare kan det lätt hända, då skjutspenningarne betalats vid den gästgifvaregård, hvarifrån man farit, att, då man kommer till den andra gästgifvaregården, der skjutsen nu skall betalas, den skjutsande af gammal vana affordrar den resande betalning för skjutsen möjligen utan att veta att denna betalning redan är fullgjord. Vägrar den resande att efterkomma krafvet, händer det att gästgifvaren på stället anser det vara sin skyldighet att understödja skjutsbondens fordran, och då står den resande der utan all bevisning till sitt fredande och kan sålunda nödgas betala skjutsen en gång till. Derför borde det åtminstone vara stadgadt att, om gästgifvare eller stationsföreståndare begagnar sig af denna rättighet att affordra den resande skjutspenningarne på förhand, så skall han derpå lemna qvitto. Om detta tillägg icke göres, så anser jag den resandes rätt icke behörigen vara tillgodosedd.

Med denna anmärkning anhåller jag om återremiss af paragrafen.

Paragrafen återförvisades.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsen-
det.* §§ 46—60, *det slutliga stadgandet och Utskottets å sid. 7 före-
kommande hemställan.*
(Forts.) Återförvisades, uppå yrkanden af Herr von Ehrenheim.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.
